

Η Συνοδικότητα της Εκκλησίας στο «Μήνυμα» της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Το Συνοδικό σύστημα της Εκκλησίας στο κείμενο του «Μηνύματος» της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου[1]

Το επίσημο κείμενο του Μηνύματος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου αντιμετωπίζει τη Συνοδικότητα, ως «βασική εκκλησιολογική αρχή». Είναι γνωστό πως η Εκκλησιολογία αποτελεί το τρίτο μέρος της ορθοδόξου ανατολικής δογματικής. Στη Σύνοδο μετέχουν μόνο πρόσωπα που προΐσταντο της Ευχαριστίας. Οι κληρικοί στο βαθμό του πρεσβυτέρου και οι λαϊκοί δεν μετέχουν.

Την ίδια ώρα όμως η Συνοδικότητα διαλέγεται και με τον κοσμικό χώρο, ως προέκταση του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας μέσα στο «σύγχρονο» κάθε εποχής. Το Συνοδικό σύστημα της Εκκλησίας, σύμφωνα με τον 17^ο κανόνα της Δ΄ Οικουμενική Συνόδου, θα πρέπει να συμβαδίζει με τους «πολιτικούς και δημόσιους τύπους» κάθε εποχής («τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν τάξις ἀκολουθεῖτω»). Οι πολιτικοί τύποι της εποχής του Βυζαντίου ήταν η αχανέστατη βυζαντινή αυτοκρατορία, όπου δεν ήταν δυνατό κάθε επαρχία να οριοθετηθεί ακριβώς γεωγραφικά. Τα πατριαρχεία, οι μητροπόλεις, οι επισκοπές, ακολουθούν την κοσμική διοικητική οργάνωση της τότε βυζαντινής αυτοκρατορίας, το παλάτι, τα θέματα, τις τούρνες. Στον τότε κοσμικό χώρο προϊστάτο ο αυτοκράτορας. Στη θέση του η Εκκλησία έβαλε τον Πατριάρχη. Κάτω από τον αυτοκράτορα βρίσκονταν οι αρχηγοί – στρατηγοί των θεμάτων (στρατιωτικές περιοχές του Βυζαντίου). Στη θέση τους η Εκκλησία τοποθέτησε τους Μητροπολίτες. Κάτω από τους στρατηγούς βρίσκονταν οι

τρουμάρχες. Στη θέση τους η Εκκλησία τοποθέτησε τους επισκόπους. Το ίδιο ακριβώς συνέβηκε με όλη την υπόλοιπη αυτοκρατορική – στρατιωτική ιεραρχία της εποχής εκείνης, την οποία μιμήθηκε κατά πάντα η τότε διοικούσα εκκλησία. Οι εσπειδήσεις δεν ήταν τόσο γεωγραφικές όσο θεολογικών όρων. Η Αλεξάνδρεια δεν αντιλαμβανόταν τους όρους με το ίδιο περιεχόμενο με την Αντιόχεια (εξού και η λεγόμενη Αλεξανδρινή και η Αντιοχειανή Σχολή της εποχής εκείνης).

Οι πολιτικοί τύποι της τότε Ρωμαϊκής Εκκλησίας, σήμερα Ρωμαιοκαθολικής, ήταν η πλήρης γεωγραφική οριοθέτηση (γνωστή στη ιστορία με τον αναγνωρισμένο επιστημονικά όρο «φεουδαρχία»), εξαιτίας της περιορισμένης γεωγραφίας και όχι η αυτοκρατορική ιεραρχία της Ανατολής.

Οι πολιτικοί τύποι της σύγχρονης εποχής είναι τα εθνικά κράτη, με πλήρη γεωγραφική οριοθέτηση, εξαιτίας της μεσαιωνικής «φεουδαρχίας», που ακολούθησε του πρώτου ρωμαϊκού κράτους, εδραίωσε τα δύο ισχυρά κράτη της εποχής, το Παπικό και το Φραγκικό, και οδήγησε στα σύγχρονα δυτικά κράτη, γεγονός που επικυρώθηκε με τη Γαλλική Επανάσταση του 1789, ένα σημαντικότατο ιστορικό γεγονός που έμεινε γνωστό ως «Διαφωτισμός». Όλα τα μετέπειτα εθνικά κράτη έχουν ως βασικό στοιχείο την πλήρη γεωγραφική τους οριοθέτηση (η υπέρβαση τους είναι αιτία διπλωματικού επεισοδίου, ίσως και πολέμου) απόρροια της παλιάς «φεουδαρχίας».

Η λέξη «Αυτοκέφαλο» και αυτόνομη Εκκλησία είναι δάνειο από τις αναγνωρίσεις των εθνικών κρατών του 19^{ου}, σημείο πως και τότε η Εκκλησία μιμήθηκε τους πολιτικούς και δημόσιους τύπους της εποχής της. Ένα κράτος τον 19^ο αιώνα, μετά τους πρώτους κατακερματισμούς των παλαιών αυτοκρατοριών, πρώτα γινόταν ημιαυτόνομο, μετά αυτόνομο και μετά ανεξάρτητο. Κατά αντιστοιχία οι Εκκλησίες των κρατών αυτών γίνονταν πρώτα ημιαυτόνομες, αυτόνομες Αυτοκέφαλες. Η Σερβία πέρασε από την αυτονομία πριν περάσει στην ανεξαρτησία. Η Ελλάδα λόγω κλασικού παρελθόντος γνώρισε πιο εύκολα την ανεξαρτησία (αγαπούσαν την κλασική Αθήνα οι Βαυαροί), αλλά τμηματικά γεωγραφικώς. Οι εν λόγω διακρίσεις παρέσυραν βεβαίως και το συνοδικό σύστημα των τοπικών Εκκλησιών τους.

Το σημερινό Συνοδικό σύστημα στην ελλαδική Εκκλησία (Εκκλησία της Ελλάδος, Εκκλησία Κρήτης, Μητροπόλεις Δωδεκανήσου, Νέες Χώρες, Άγιον Όρος) εναρμονίζεται πλήρως με τα πολιτειακά δεδομένα του σύγχρονου ελλαδικού κράτους: πλήρης οριοθέτηση των εκκλησιαστικών επαρχιών με πολιτειακή επικύρωση και σχεδόν ταύτιση των ορίων των εκκλησιαστικών επαρχιών (Μητροπόλεων) με τα όρια των πολιτικών επαρχιών (Νομοί, Περιφέρειες). Μόλις

τελειώνει μία ενορία αμέσως αρχίζει μία άλλη. Μόλις τελειώνει μία Μητρόπολη αμέσως αρχίζει μία άλλη. Αυτό δεν συνέβαινε στο Βυζάντιο εξαιτίας των αχανέστατων εκτάσεων του.

[Συνεχίζεται]

[1] Ανακοίνωση στη συζήτηση στρογγυλής τραπέζης του Επιστημονικού Συνεδρίου που οργάνωσε ο Παγκρήτιος Σύνδεσμος Θεολόγων και η Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης με τίτλο: «Η σύγκληση και οι αποφάσεις – κείμενα της Αγίας και Μεγάλης Σύνοδου της Ορθόδοξου Εκκλησίας στην Κρήτη» στις 25 – 26 Νοεμβρίου 2016 που διεξήχθη στην Ορθόδοξη Ακαδημία στο Κολυμπάρι Χανίων.